

„Egyszer hopp, másszor kopp” Pénzügyi sérülékenység

Németh Erzsébet

Egy nemrég publikált országos felmérés a hazai lakosság pénzügyi sérülékenységének hatótényezőit vizsgálta. Az eredmények azt mutatják, hogy az alacsony jövedelem és képzettség mellett a legjelentősebb veszélyforrás az aktuális vágyak elnapolásának nehézsége.

DOBOZ OLDALT

Pénzügyi sérülékenység mutató

A pénzügyi sérülékenység jelensége a nemzetközi szakirodalomban egyre nagyobb érdeklődésre tart számot. A pénzügyi, gazdasági és egészségügyi válság élesen rávilágított arra, hogy a pénzügyi tudás/tudatosság, illetve előrelátás hiánya veszélyezteti a családok megélhetését. Magyar kutatók Pénzügyi Sérülékenység Mutató megalkotásával kívánták feltárni azokat a demográfiai, szocio-demográfiai, tudás-, viselkedés- és attitűdbeli tényezőket, amelyek szoros összefüggést mutatnak a pénzügyi sérülékenységgel. * Elemzésük az OECD 2018-ban Magyarországon a pénzügyi kultúráról zajlott kutatásának 1001 fős reprezentatív mintáján alapszik.

Az úgynevezett Pénzügyi Sérülékenység Mutató összesen 12 változóból tevődik össze. Ezek mutatják többek között a pénzügyi helyzet szubjektív megítélését, az eladósodottság és pénzügyi korlátozottság mértékét, a megtakarítások hiányát és a pénzügyek miatti aggodalom megjelenését. Minél magasabb az érték (maximum 12), annál súlyosabb a pénzügyi sérülékenység mértéke. A magyar lakosságnál mért átlagérték: 2,8.¹

Attitűd és viselkedés

A kutatás egyik legfőbb eredménye a pénzügyi attitűdök és a pénzügyi sérülékenység közötti összefüggések feltárása. A 2010-es, 2015-ös, majd 2018-as vizsgálatokból kiderült, hogy a jövedelem növekedése csökkenti ugyan a pénzügyi sérülékenységet, de a magasabb

¹ A kutatás a Pénziránytű Alapítvány által a magyar felnőtt korú lakosság körében készített felmérés alapján készült.

*Eredeti

tanulmány:

<https://www.penzugyiszemle.hu/penzugyi-szemle-folyoirat-aktualis-szam/a-penzugyi-serulekenysej-jellemzoi-a-magyar-lakossag-koreben-az-oecd-2018-as-adatainak-tukreben/>

elkölthető összeg nem növeli a pénzügyi tudatosságot. Ez azt jelenti, hogy bár a 2010-es válság után az emberek kevesebb jövedelemmel és megtakarítással rendelkeztek és nagymértékben eladósodtak, ami sokaknál súlyos pénzügyi sérülékenységet jelentett, ugyanakkor hajlamosabbak voltak a pénzügyeik átgondolt kezelésére, takarékoskodásra és beosztásra. Bár a válság elmúltával jelentősen javult a családok helyzete, ezzel párhuzamosan sokan „kiengedték a nadrágszíjat” – inkább költötték a pénzt, mint megtakarítottak.

Az elemzés azt mutatja, hogy a pénzügyi sérülékenység kialakulásának hátterében jelentős tényező az aktuális vágyak elhalasztásának nehézsége. A pénzügyileg sérülékeny csoportokra ugyanis nemcsak az jellemző, hogy megélhetési gondokkal küzdenek, hanem az is, hogy emellett a pénzköltés kontrollálása is nehézséget jelent számukra. Jellemző, hogy a megszerzett jövedelmet gyorsan elköltik – még akkor is, ha utána nélkülözni kénytelenek. Azoknál, akiknek nagyobb megelégedést jelent a pénz elköltése, mint megtakarítása, szignifikánsan magasabb sérülékenységgel számolhatunk, ugyanígy azoknál is, akik másoktól vagy a szerencsétől várják sorsuk jobbra fordulását („amikor nincs elég pénzem, lottózom”).

A pénzügyileg sérülékenyek embereknek érthető módon általában alacsonyabb a jövedelme, a képzettsége és a pénzügyi tudása, de emellett jellemző rájuk az is, hogy nem tartják kézben pénzügyeiket. Ez a csoport sem pénzügyi tudását, sem jövőjét tekintve nem magabiztos. A pénzügyi célok és az ehhez kapcsolódó stratégia-készítés hiánya szintén hozzájárul sérülékenységükhöz. Ez az „egyszer hopp, másszor kopp” szemlélet és a fenti jellemzők összességében kiszolgáltatottságot okoznak a mindennapi életvitelben.

Képzettség és foglalkoztatottság

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a pénzügyi sérülékenység szempontjából a képzettségnek nagy jelentősége van. Súlyos veszélyeztető tényező az általános iskolai végzettség hiánya, de az átlagnál alacsonyabb sérülékenységhez nem elég, hogy valaki szakmával rendelkezzen, fontos az érettségi megléte. Úgy tűnik, ez biztosítja azokat az alapvető kultúr-technikákat – kalkulációs és olvasási készség –, amelyek a tájékozott és számtanilag is helyes döntéshozatalhoz szükségesek.

A nyugdíjasok tudnak valamit

A kutatás egyik kérdése arra vonatkozott, hogy az egyes foglalkoztatotti csoportok mennyiben térnek el e tekintetben.

- Az megegyezik a várakozásokkal, hogy a munkanélküliség, a betegség e szempontból súlyos kockázati tényező, hiszen a jövedelmi szintjük és a megküzdési képességeik és lehetőségeik is jóval az átlag alatt vannak. Az, hogy a fő jövedelemforrás elvesztése esetén mennyi ideig lenne képes valaki fenntartani háztartását kölcsön vagy hitel felvétele nélkül, szintén alapvetően összefügg ezzel. Azoknak, akik kevesebb, mint egy hétig tudnák fenntartani háztartásukat egy ilyen esetben, 5,46 a pénzügyisérülékenység-mutatójuk – akik viszont akár hat hónapig vagy még tovább is képesek lennének „talpon maradni”, csupán 1,04.
- A vizsgálat egyik meglepő eredménye, hogy a nyugdíjasok és a foglalkoztatottak szinte azonos értéket mutatnak, miközben a jövedelmi szintjük jelentősen különbözik. A nyugdíjasok relatíve kiemelkedő eredménye arra utal, hogy a jövedelem csupán az egyik, de nem a legfontosabb tényezője az ezirányú védetségnek – a pénzügyi attitűdök jelentősen hatnak a pénzügyi sérülékenységre. És ebben rejlik a nyugdíjasok – alacsonyabb jövedelem mellett is – nagyobb védetsége az egyéni vagy családi pénzügyi

krízisekkel szemben. Ők azok, akik jobban be tudják osztani a mégoly kicsi jövedelmüket is, tudják, „meddig ér a takarójuk”, és fontos célok, például az unokák születésnap ajándéka érdekében még takarékoskodni is képesek.

- A másik fontos eredmény az önfoglalkoztatók, illetve a vállalkozók kimondottan alacsony sérülékenysége. Mindez arra utal, hogy számukra a 2018-as konjunktúra olyan új lehetőségeket hozott, amit jól ki is használtak.

Lakóhelyi és nemi különbségek

- Lényeges különbségek találhatók a lakóhely tekintetében. A pénzügyi sérülékenység a dél-alföldi régióban a legmagasabb, majd Észak-Magyarország következik; legalacsonyabb a Dél-Dunántúlon. Érdekes, hogy bár e tekintetben számottevő különbség mutatkozik az egyes hazai régiók között, nem található egyértelmű összefüggés az egyes régiók fejlettsége, az ott élők átlagos jövedelmi szintje és a pénzügyi sérülékenység mértéke között – ez pedig attitűdbeli okokra utalhat.
- Végül érdemes megemlítenünk, hogy a felmérés eredményei szerint a pénzügyisérülékenység-mutató jóval magasabb a nőknél (3,05), mint a férfiaknál (2,68). Ennek oka lehet a nők alacsonyabb jövedelmi szintje, vagy akár az azonos jövedelem mellett is magasabb elégedetlenség- és szorongásszintjük.

Németh Erzsébet – egyetemi tanár, szociálpszichológus, Metropolitan Egyetem
--

A Pénzügyi sérülékenységgel szignifikáns összefüggést mutató változók összegzése*

A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉGGEL SZIGNIFIKÁNS ÖSSZEFÜGGÉST MUTATÓ VÁLTOZÓK ÖSSZEGZÉSE

A pénzügyi sérülékenységgel szignifikáns összefüggést mutató változók	Összefüggés leírása
Nem	A pénzügyi sérülékenység magasabb a nők esetében.
Lakóhely	A pénzügyi sérülékenység a dél-alföldi régióban a legmagasabb és Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb.
Iskolai végzettség	Legkevésbé sérülékenyek a felsőfokú végzettségűek, és leginkább sérülékenyek a 8 általánosnál kevesebbet végzettek.
Munkaviszony	Leginkább sérülékenyek az álláskeresők/munkanélküliek. Legkevésbé sérülékenyek az önfoglalkoztatók.
Jövedelem	Minél kevesebb a jövedelme az egyének, annál sérülékenyebb pénzügyi értelemben.
Önfenntartási képesség a fő jövedelemforrás elvesztése esetén	Minél kevesebb ideig képes fenntartani magát valaki, annál sérülékenyebb.
Pénzügyi tudás önértékelése	Minél magabiztosabb valaki a pénzügyi tudásában, annál kevésbé sérülékeny.
Pénzügyi tudás objektív mértéke	Minél alacsonyabb az egyén pénzügyi tudása, annál sérülékenyebb pénzügyileg.
Pénzügyi célok kitűzése	Azok, akik kitűznek pénzügyi célokat, kevésbé sérülékenyek.
Nyugdíjas évekre való felkészültség foka	Akik jobban felkészültek a nyugdíjas évekre, kevésbé sérülékenyek.
Pénzügyek kézbentartása	Minél inkább jellemző a pénzügyek kézbentartása az egyénre, annál kevésbé sérülékeny.
Megfontolt vásárlás	A körültretekintés, a vásárlás előtti megfontoltság jellemző azokra, akiknek magas a pénzügyi sérülékenység pontszámuk.
Jövedelem beosztása	Azok, akik elköltik a fizetésüket a hónap vége előtt, magasabb sérülékenység pontszámmal jellemezhetők.
Számlák befizetése határidőn belül	A legsérülékenyebbek kevésbé tartják igaznak magukra vonatkozóan azt, hogy időben befizetnék a számlákat.
Tájékozódás vásárlás előtt	Azok, akik nem olvassák el ezeket a részeket mindaddig, amíg be nem következik valami baj, pénzügyi sérülékenység tekintetében magasabb pontszámmal jellemezhetők.
Szerencsére hagyatkozás	Azok, akikre ez jellemző magatartás, pénzügyileg sérülékenyebbek, mint azok, akikre nem jellemző.
Pénzügyi tudatosság	Minél inkább tudatos valaki a pénzügyei tekintetében, annál kevésbé sérülékeny.
Pénzügyi eszközök használatának foka	Minél több pénzügyi terméket ismer és használ az egyén, annál kevésbé sérülékeny.

* Forrás

<https://www.penzugyiszemle.hu/penzugyi-szemle-folyoirat-aktualis-szam/a-penzugyi-serulekenyseg-jellemzoi-a-magyar-lakossag-koreben-az-oecd-2018-as-adatainak-tukreben>)